

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНА ПОТРЕБА» ПРИ ВИКУПІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У КОМУНАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

Троцька М. В.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного, адміністративного,

екологічного та трудового права

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Полтава, Україна

Виникнення права комунальної власності на природні ресурси пов'язано з рядом юридичних фактів окреме місце серед яких займає їх викуп для спільних потреб. На рівні чинного законодавства немає єдиного нормативно-правового акту положення якого б безпосередньо врегульовували б сферу права власності саме на природні ресурси. У такому випадку вивчимо відповідні норми законодавчих актів, що визначають правовий режим окремих природних ресурсів, стосовно яких може бути застосована така підстава виникнення. Зокрема, звернімо увагу на такий природний ресурс як земля, так як стосовно неї досліджувана підстава прямо передбачається в Земельному кодексі України (далі – ЗК України). З одного боку, за п. б) ч. 5 ст. 83 ЗК України: територіальні громади набувають землю у комунальну власність у разі: відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону. З іншого, у ст. 140 ЗК України, серед переліку підстав припинення права власності на земельні ділянки у п. г) ч 1 зазначається відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб. Окрім того, у ст. 146 ЗК України передбачається, що викуп земельних ділянок для суспільних потреб, які перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, здійснюється у випадках та в порядку, встановлених законом.

Тобто, викуп земельних ділянок для суспільних потреб є підставою виникнення права комунальної власності та припинення права приватної власності.

Для того щоб дослідити сутність окресленого поняття та з'ясувати з якими саме суспільними потребами на законодавчому рівні пов'язаний викуп земельних ділянок звернімося до положень Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» (далі – Закон). За абз. 1 ч. 1 ст. 1: викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна для суспільних потреб – передача земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, за їх згодою у державну чи комунальну власність для задоволення суспільних потреб шляхом укладення договору купівлі-продажу чи іншого правочину у порядку, встановленому законом.

Відповідно у зазначеній статті передбачається можливість передачі інших об'єктів нерухомого майна поряд із земельними ділянками, що на них розміщені. У загальному під об'єктами нерухомого майна можна розглядати природні ресурси, які знаходяться у нерозривному взаємозв'язку із земельними ділянками. Хоча таке формулювання не відображає їх специфіки. У зв'язку з цим, було б доречним доповнити положення вказаного вище закону нормами, де б акцентувалася увага саме на викупі природних ресурсів поряд із іншими об'єктами.

Разом з цим, досліджуючи складові вказаного визначення, приходимо до висновку, що в ньому звертається увага на суб'єктно-об'єктний склад, порядок оформлення певних дій, але не є зрозумілим, що саме вкладається в зміст формулювання «суспільні потреби».

За абз. 6 ч. 1 ст. 1 Закону: суспільна потреба – обумовлена загальнодержавними інтересами або інтересами територіальної громади потреба у земельних ділянках, у тому числі тих, на яких розміщені об'єкти нерухомого майна, викуп яких здійснюється в порядку, встановленому законом.

З посиланням на ст. 9 Закону: викуп земельних ділянок органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень реалізується за такими суспільними потребами: – будівництво, капітальний ремонт, реконструкція та обслуговування лінійних об'єктів та об'єктів транспортної і енергетичної інфраструктури, пов'язаних з обслуговуванням відповідно територіальної громади села, селища, міста (доріг, мостів, естакад, газо- та водопроводів, ліній електропередачі, зв'язку, аеропортів, нафтових та газових терміналів, електростанцій), та об'єктів, необхідних для їх експлуатації; – розташування об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення; – створення міських парків, будівництво дошкільних навчальних закладів, майданчиків відпочинку, стадіонів та кладовищ.

Вивчаючи вказаний перелік можна прийти до висновку, що викуп земельних ділянок для суспільних потреб пов'язаний, по-перше, із необхідністю будівництва, обслуговування, розташування та створення відповідних об'єктів. Зокрема таких як транспортної і енергетичної інфраструктури (ст. 1 Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом передбачається термін «об'єкт інфра-

структури)), природно-заповідного фонду місцевого значення (ст. 3 Закону України «Про природно-заповідний фонд України»), парків (п. 2.1. Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України), дошкільних навчальних закладів (ст. 11 Закону України «Про дошкільну освіту») та ін.

По-друге, визначається перелік об'єктів, які з одного боку, конкретизуються, а з іншого – мають досить загальне формулювання у своєму правовому регулюванні. Наприклад, у переліку об'єктів для яких передбачається потенційна можливість вилучення земельних ділянок є об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення до яких відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» належать заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва з урахуванням їх екологічної і наукової, історико-культурної цінності. При аналізі статей у яких визначається правове регулювання перелічених об'єктів (ст. ст. 25, 27, 31, 33, 35, 37) приходимо до висновку, що не для всіх необхідне вилучення земельних ділянок, а лише для ботанічних садів, дендрологічних та зоологічних парків, а також у певних випадках стосовно парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, але коли саме чітко не зазначається.

По-третє, в основі такої діяльності знаходиться інтерес відповідної територіальної громади.

Інтерес, як філософська категорія, динамічний, задоволення інтересу не веде до його згасання, навпаки, викликає нові інтереси, що відповідають вищому рівню розвитку, діяльності суб'єкта [2, с. 99]. Це певна форма виявлення потреб суб'єкта (у даному випадку – територіальної громади), що окреслює спрямованість і цілі його діяльності. Важливим є поєднання індивідуальних та колективних початків і забезпечення на цій основі режиму не тільки свободи кожної конкретної особи, але й повновладдя соціальних спільностей, особливо муніципальних формувань [1, с. 104].

Тобто, з урахуванням зазначеного вище приходимо до висновку, що на рівні чинного законодавства відсутній нормативно-правовий акт, який безпосередньо врегулював би сферу права власності на природні ресурси. Окреслена підстава передбачається стосовно виникнення права комунальної власності на землю та відповідних об'єктів нерухомого майна, якими в загальному розумінні можна розглядати й природні ресурси, хоча таке формулювання не відображає їх специфіки. Не дивлячись на те, що визначається поняття «суспільна потреба» та закріплений перелік суспільних потреб, розуміння їх змісту потребує детального вивчення та уточнення при кожному конкретному випадку.

Література:

1. Бондарь Н. С. Гражданин и публичная власть: конституционное обеспечение прав и свобод в местном самоуправлении: Учеб. пособ. – М.: Городец, 2004. – 352 с.

2. Крусян А. Территориальная громада и публичная власть в современной Украине // Юрид. вестн. – 2002. – № 3. – С. 96–101.

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО
НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА
ТА ПРАВОВА ДЕРЖАВА»**

20–21 вересня 2019 р.

м. Ужгород

УДК 342(063)
В36

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Алмаші М.М., к.ю.н., доцент; Берназюк Я.О., д.ю.н., професор; Бисага Ю.М., д.ю.н., професор; Белов Д.М., д.ю.н., професор; Віхляєв М.Ю., д.ю.н., доцент; Гомонай В.В., к.ю.н., доцент; Греца С.М., к.ю.н., доцент; Громовчук М.В., к.ю.н., доцент; Жежихова Мартіна, к.ю.н., доцент (Словацька Республіка); Ковач Юліус, д.ю.н., професор (Словацька Республіка); Лазур Я.В., д.ю.н., професор; Марцеляк О.В., д.ю.н., професор; Мраз Станіслав, д.ю.н., професор (Словацька Республіка); Натуркач Р.П., к.ю.н., доцент; Палінчак М.М., д.політ.н., професор; Петрецька Н.І., к.ю.н., доцент; Піфко О.О., к.ю.н., доцент; Полєднік Петр, к.ю.н. (Чеська Республіка); Різник С.В., к.ю.н., доцент; Рогач О.Я., д.ю.н., професор; Станіц Петр, д.ю.н., професор (Республіка Польща); Фрідманський Р.М., к.ю.н., доцент; Берлінгер Данієл, д.ю.н., професор (Румунія).

Верховенство права та правова держава: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 20–21 вересня 2019 р. – Ужгород: Ужгородський національний університет, 2019. – 144 с.

ISBN 978-966-916-923-5

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Верховенство права та правова держава», яка за сприяння Центру українсько-європейського наукового співробітництва відбулася на базі юридичного факультету Ужгородського національного університету 20–21 вересня 2019 р.

УДК 342(063)

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2019
ISBN 978-966-916-923-5 © Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2019